

Київський національний торговельно-економічний університет
Факультет міжнародної торгівлі і права
Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЕКТ)

на тему:

«Міжнародно-правове регулювання захисту персональних даних»

Студентки 2 курсу, 10
мз групи,
Спеціальності 293
«Міжнародне право»,
спеціалізації
«Міжнародне право»

Голосун Вероніки
Геннадіївни

Науковий керівник
кандидат юридичних
наук

Альонкін Олексій
Анатолійович

Гарант освітньої
програми кандидат
юридичних наук,
професор

Дешко Людмила
Миколаївна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ЇХ ЗАХИСТУ	6
1.1. Концепція походження поняття персональних даних та необхідності їх захисту.....	6
1.2. Склад та зміст правовідносин щодо захисту персональних даних.....	11
РОЗДІЛ 2 МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ	17
2.1. Міжнародна (універсальна) система захисту персональних даних.....	17
2.2. Європейська (регіональна) система захисту персональних даних	23
РОЗДІЛ 3 НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ	37
3.1. Генеза захисту персональних даних в Україні.....	37
3.2. Застосування міжнародного досвіду захисту персональних даних в Україні.....	46
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:.....	62

ВСТУП

Актуальність дослідження міжнародно-правового регулювання захисту персональних даних зумовлена зростанням кількості інтеграційних процесів в сучасному суспільстві, які пов'язані з обміном особистою інформацією в процесі реалізації громадянами держав своїх прав. Діяльність суспільства, врегульована таким чином, що державні чи недержавні органи, приватні організації та інші установи, для впровадження своїх повноважень та надання певних послуг, в більшості випадків, вимагають від людини надання інформації, яка може ідентифікувати її. Така інформація може бути різноманітною, але якщо вона стосується конкретної ідентифікованої особи, вона являє собою персональні дані, які мають бути належним чином захищені. Захист персональних даних в процесі їх використання є важливим процесом, оскільки навіть неналежне використання таких даних компетентними особами, може нашкодити носію цієї інформації.

Міжнародна практика захисту персональних даних є важливим джерелом для внутрішнього національного законодавства держав. Саме тому, міжнародні основи регулювання захисту персональних даних повинні бути чіткими та відповідати основним принципам захисту прав людини. Співробітництво держав в сфері міжнародного захисту даних сприяє всебічному дослідженню особливостей відносин, які потребують захисту та розробки найбільш ефективних планів удосконалення процедури та способів захисту персональних даних.

Дослідження основ міжнародно-правового регулювання захисту персональних даних допоможе з'ясувати важливі елементи та особливості процесу такого захисту та виявити напрямки його удосконалення в межах національного законодавства. Наукові статті зарубіжних та вітчизняних вчених, які вже зробили великий внесок в дослідження процесів пов'язаних із

міжнародним та національним захистом персональних даних, надають можливість віднайти достовірний орієнтир для правильного розуміння особливостей захисту та формування певної картини цього процесу з урахуванням різних точок зору. Окремі аспекти проблеми захисту персональних даних були досліджені в працях таких вчених, як : Пазюк А. В., Волосецкий В. О., Обухівська Т. І., Сопілко І. М [1, с.13] та деяких інших дослідників, які зробили важливий внесок для висвітлення проблеми захисту персональних даних.

Сьогодні, коли існує безліч способів та можливостей обміну інформацією, питання захисту персональних даних набуває особливої актуальності. Широкий спектр застосування персональних даних сприяє можливості забезпечення реалізації прав людини, але водночас і створює ризик завдання шкоди особі. Для попередження такої загрози необхідне детальне вивчення міжнародно-правових та національних особливостей процедури захисту персональних даних та створення умов, за яких ризик її виникнення буде мінімальним.

Метою роботи є дослідження та узагальнення положень, що стосуються захисту персональних даних на міжнародному рівні для обґрунтування необхідності такого захисту, виявлення проблематики міжнародно-правового та національного регулювання захисту персональних даних та формування напрямків подальшого удосконалення механізмів такого захисту.

Відповідно до поставленої мети, можливо виділити наступні **завдання**:

1. Окреслити основні положення щодо захисту персональних даних на основі концепції їх походження та виявити необхідність їх захисту на універсальному, регіональному та національному рівні;
2. Висвітлити склад та зміст правовідносин у сфері захисту персональних даних;
3. Дослідити міжнародні аспекти захисту персональних даних на універсальному рівні.
4. Охарактеризувати особливості Європейської регіональної системи

захисту персональних даних;

5. Виявити основу генезу захисту персональних даних в Україні;
6. Сформулювати сферу застосування міжнародного досвіду захисту персональних даних в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають або можуть виникнути між відповідними суб'єктами з приводу обробки та захисту персональних даних. Суб'єктами даних суспільних відносин виступають володільці та розпорядники, а також треті особи, в контексті міжнародного права ними можуть виступати держави та міжнародні міжурядові організації. Що стосується національного законодавства, суб'єктами будуть фізичні та юридичні особи, а також уповноважені органи державної влади.

Предметом дослідження є нормативно-правові акти, що регулюють питання захисту персональних даних на міжнародному, регіональному і національному рівнях.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ЇХ ЗАХИСТУ

1.1. Концепція походження поняття персональних даних та необхідності їх захисту

Історія розвитку держави і права показує нам, що на різних її ступенях існувала своя юридична концепція людини, як суб'єкта права та уявлення про її права і свободи. Межі визнання прав і свобод людини визначалися соціально-економічним розвитком країни, рівнем розвитку культури населення, гуманізації суспільства [1, с.13]. З давніх-давен правові системи розробляли засоби для захисту доброго імені особи від поширення недостовірних, а пізніше, також достовірних, але інтимних відомостей, що відбивалося на доброму імені особи. Проте, в сільськогосподарському суспільстві, коли інформація передавалася віч-на-віч, правова система задовольнялася мінімальним втручанням у регулювання інформаційного обігу, оскільки суспільство могло легко ототожнити безвідповідальне поширення та змусити, "зрадника" або "брехуна" відповідати за свої слова накладенням на нього соціальних санкцій [2, с.63].

У світі ще з середини минулого століття почався процес формування системи охорони персональних даних, зокрема, більшість європейських країн прийняли спеціалізовані закони та підписали міжнародні угоди у сфері захисту персональних даних [8, с.70].

З появою перших комп'ютерів і автоматизованої обробки персональних даних постало питання регулювання правил поведінки з даними. Перші законодавчі акти, які врегулювали це питання були прийняті деякими

Європейськими країнами на початку 80-х років двадцятого століття [7, с.17].

Незважаючи на те, що ідея виділення в окрему категорію невід'ємних прав людини «права на приватність» виникла наприкінці 19 століття, міжнародно-правове закріплення воно отримало лише в середині 20 століття. Останні роки питання захисту приватного життя набуває своєї актуальності, що підтверджується не тільки рівнем інформаційно-технологічного розвитку. Цей процес супроводжується прийняттям низки міжнародних універсальних та регіональних актів в цій сфері з метою врегулювання процедури захисту персональних даних. Внутрішнє національне законодавство держав поступово імплементує міжнародні норми, які сприятимуть захисту приватного життя.

З часом, соціальні процеси в суспільстві набували подальшого розвитку, разом із тим розширюючи сферу використання особистої інформації в різних сферах та створюючи при цьому впевнений механізм їх застосування.

Багатоманітний механізм застосування персональних даних сприяє можливості забезпечення реалізації прав людини, але водночас і створює ризик завдання шкоди особі. Якщо процесу обробки конфіденційної інформації не буде приділено достатньої уваги, це може призвести до неправомірного розповсюдження особистих даних. Неузгоджене поширення персональної інформації може бути не лише порушенням права на недоторканність особистого життя, в залежності від змісту цих даних, але і може завдати особі моральної шкоди, або навіть бути загрозою для настання більш тяжких наслідків.

Поява, становлення та розвиток досліджень, присвячених захисту персональних даних, обумовлені динамікою інформаційно-телекомунікаційних технологій, та, як наслідок, входженням в інформаційну еру та формуванням інформаційного суспільства в провідних країнах світу. Не менш важливим фактором, що впливав на інтенсифікацію проведення наукових розвідок у сфері захисту персональних даних, стало переосмислення ролі та значення людини, її прав і свобод, щодо інтересів держави стосовно зазначеної тематики [2, с.63].

Одним з наявних атрибутів сучасного світового соціального прогресу є зростання значимості інформації в суспільних відносинах. У ХХІ столітті продовжує формуватися та розвиватися інформаційне суспільство, в якому стрімко зростає роль права, як головного механізму регулювання суспільних відносин [3, с.148].

Інформаційне суспільство це сучасна реальність, ера технологій активно розвивається та надає можливість кожному бажаному долучитись до різноманітних, майже безмежних інформаційних просторів. Неможливо уявити життя сучасної людини, яка не приймає участь в процесі обміну інформацією. Активне впровадження інформаційних технологій в суспільне життя змушує нас поширювати відомості про себе в різних сферах життєдіяльності сучасної людини, оскільки більшість суспільних процесів пов'язана з обробкою та використанням персональних даних.

Стрімкий технологічний розвиток і глобалізація призводять до виникнення певних труднощів для захисту відомостей про особу. Масштаби збирання та спільного використання персональних даних суттєво зросли. Технології дозволяють, як приватним компаніям, так і публічним органам користуватися відомостями про особу в безпрецедентних масштабах з метою реалізації своєї діяльності. Фізичні особи дедалі частіше надають доступ до персональної інформації для громадськості та в глобальному масштабі на міжнародному рівні [4].

Проблема термінологічного визначення та розуміння поняття «персональні дані» є однією із найскладніших при роботі в цій сфері. Саме у визначенні містяться межі та критерії віднесення тієї чи іншої інформації до цієї категорії. Аналізуючи ті визначення, які містяться в національних та міжнародних правових актах, слід зазначити, що в основному вони збігаються [5, с.21].

Під поняттям «персональні дані» слід розуміти дані про людину, яка ідентифікована або може бути ідентифікована на основі цих даних або на основі

цих даних і додаткової інформації, що може потрапити до особи, яка контролює дані, і які містять вираження ставлення до цієї людини і вказівку на певну мету або плани відносно цієї людини з боку особи, яка контролює дані, або іншої особи [3, с.148].

Ключовим у вищенаведеному визначенні є поняття «ідентифікована особа». Ідентифікованою особою вважається, якщо її можна безпомилково виділити серед інших. Зазвичай для того, щоб вважати особу ідентифікованою, необхідні її ім'я, прізвище, по батькові та реквізити документа, що посвідчує особу/цифровий номер, що присвоюється особі. Однак, за певних умов наявність меншої кількості інформації чи певного об'єму іншої інформації є достатніми для того, щоб ідентифікувати особу [5, с.21].

Саме визначення пріоритету людини (людино центризм) призвів до необхідності чіткого окреслення меж втручання держави в особі її компетентних органів та інституцій в життя окремого індивіда, можливості порушення її прав і свобод задля захисту державних інтересів в інформаційній сфері. Можливість самореалізації особи тісно пов'язана з інформацією, що є наявною про неї у суспільстві, саме тому таким важливим є питання її охорони і захисту [2, с.63].

На сьогодні, інформація про особу та забезпечення захисту цієї інформації потребує неабиякої уваги. Прогрес у галузі інформаційних технологій, зокрема у сфері розробки та впровадження програмного забезпечення, активність у формуванні баз персональних даних, надзвичайно загострили проблему захисту приватного життя фізичних осіб та захисту інших основних прав і свобод людини [6, с. 97].

Зазвичай, захист такої інформації під час її обробки відбувається за спеціальною процедурою розробленою суб'єктом, який отримує персональну інформацію для використання в межах автоматизованої системи обробки даних, відповідно до законодавства, за безпосередньої згоди власника даних.

Інформаційна приватність – це приватність інформації про людину.

Неоднозначний вплив інформаційних технологій на життя кожної окремої людини і всього суспільства вимагає окремої уваги питанню забезпечення прав людини, і права на приватність, зокрема, під час користування можливостями, які надає інформаційне суспільство [7, с.17].

Неможливо не погодитись з тим, що реалізації права на приватність людини необхідно приділити достатньо уваги, оскільки персональна інформація, активно поширюється за допомогою пропозицій різноманітних сайтів, в просторах всесвітньої мережі Інтернет. Такий вільний рух особистої інформації створює загрозу завдання шкоди, незапланованим втручанням в приватне життя особи з боку інших осіб, які мають доступ до інформації.

Ми розглядаємо концепцію походження поняття персональних даних та необхідності їх захисту крізь призму часу розпочинаючи з витоків поняття персональних даних в контексті захисту «доброго імені» особи та набуваючи подальшого розвитку, суспільні відносини увійшли в еру інформаційних технологій.

Поняття персональних даних, по-перше розширилось із оновленням теоретичного підґрунтя, а по-друге питання захисту персональних даних набуло своєї актуальності та остаточно закріпили необхідність такого захисту. Як для загального розуміння концепції походження поняття «персональних даних» аналізу досліджуваної інформації, ми вважаємо, достатнім на даному етапі дослідження цієї тематики. Необхідність захисту персональних даних підтверджується зокрема визнанням права на захист особистого життя людини більшістю країн Світу.

Отже, актуальність виділення персональних даних в окрему правову категорію та необхідність їх захисту, зумовлена тим, що розвиток інформаційних технологій змушує нас поширювати відомості про себе в різних сферах життєдіяльності сучасної людини, оскільки більшість суспільних процесів пов'язана з обробкою та використанням персональних даних.

Підтримуючи думки науковців, ми вважаємо, що персональні дані являють собою особисту інформацію особи, за допомогою якої можливо визначити, охарактеризувати та ідентифікувати конкретну особу. Необмірковане поширення особистої інформації може призвести до настання несприятливих наслідків для суб'єкта персональних даних. Отже, для безпечного та вільного руху персональних даних необхідний дієвий механізм захисту відомостей про особу.

Інститут захисту персональних даних є відносно новим, тож потребує детального вивчення з метою виявлення напрямків його удосконалення для забезпечення надійного рівня захисту даних. Щоб зрозуміти процедуру та особливості захисту даних, необхідно з'ясувати склад та зміст правовідносин щодо захисту персональних даних.

1.2. Склад та зміст правовідносин щодо захисту персональних даних

Роль права обмежується регулюванням та стабілізацією суспільних відносин. Держава за допомогою законів може або прискорювати динаміку окремих суспільних відносин, розкриваючи простір для розвитку прогресивних суспільних тенденцій, або, навпаки, стримувати, обмежувати негативні зв'язки і процеси [9, с.334]. Інакше кажучи, право покликано підтримувати порядок в усіх сферах реалізації суспільних відносин між суб'єктами права. Суспільні відносини врегульовані нормами права складають зміст правовідносин.

Правовідносини можуть виникнути лише за наявності необхідних передумов. Під передумовами виникнення, зміни і припинення правовідносин розуміють певний комплекс різних за змістом взаємопов'язаних юридичних явищ, взаємодія яких тягне за собою рух правовідносин [10, с.195].

Правовідносини у сфері захисту персональних даних можуть виникнути лише з моменту безпосереднього використання інформації, яка потребує захисту. На нашу думку, до того часу, як інформація жодним чином не використовується,

вона є автоматично захищеною. Захист персональних даних нерозривно пов'язаний з процедурою обробки персональних даних. Обробка персональних даних являє собою зміст правовідносин щодо захисту персональних даних і є частиною складу згадуваних правовідносин. Склад правовідносин це внутрішня структура суспільних відносин, врегульованих правом. Структура складається з трьох елементів: суб'єкти, об'єкти та зміст правовідносин.

Суб'єктами міжнародного публічного права можуть виступати держави та міжнародні міжурядові організації. Суб'єкти правовідносин на національному рівні у сфері захисту персональних даних є особи, які прямо чи опосередковано приймають участь в процесі захисту даних під час обробки. Вони мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Суб'єктами відносин, пов'язаних із захистом персональних даних є: суб'єкт персональних даних, володільць, розпорядник, одержувач і третя особа. В контексті міжнародного права володільцем, розпорядником (одержувачем) можуть бути держави (в особі уповноважених органів) або міжнародні міжурядові організації, які буде безпосередньо чи опосередковано приймають будь-яку участь в процесі обробки та захисту персональних даних. Третіми особами в міжнародному праві можуть виступати також держави або міжнародні організації, яких певним чином стосується конкретний процес.

Універсальними міжнародними актами зазвичай регулюються лише питання, які складають фундаментальну основу діяльності пов'язаної із захистом основоположних та загальновизнаних прав людини. Цьому питанню мною приділено окремий підрозділ моєї роботи (2.1 Міжнародна (універсальна) система захисту персональних даних). Роль суб'єктів у сфері обробки персональних даних та їх повноваження, на нашу думку, в контексті цього підрозділу було б доцільно розглядати на прикладі національного законодавства, оскільки воно широко розкриває їх повноваження та цілком базується на міжнародному праві, а єдиного універсального міжнародного акту, який

повністю врегулював би це питання не було виявлено.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010: «володілець персональних даних – фізична або юридична особа, яка визначає мету обробки персональних даних, встановлює склад цих даних та процедури їх обробки, якщо інше не визначено законом» [11].

Розпорядник є юридично самостійним суб'єктом, який/яка на підставі закону обробляє персональні дані від імені володільця. Одержувач – це фізична або юридична особа, державний орган, установа чи будь-який інший орган, якому надаються дані, він може бути третьою особою, якщо він не входить до складу володільця або розпорядника. Третя особа це будь-яка фізична чи юридична особа, державний чи будь-який інший орган, інший, ніж суб'єкт персональних даних, володілець, розпорядник персональних даних і особи, що, будучи безпосередньо підпорядкованими володільцю чи розпоряднику персональних даних, уповноважені обробляти такі дані [12, с.55-61].

Наступним елементом складу правовідносин є об'єкт. Об'єкт – це матеріальні або не матеріальні блага для одержання, передачі або використання яких, утворюються права та обов'язки учасників правовідносин. В даному випадку процес обробки та захисту персональних даних є об'єктом правовідносин. Предметом відповідних правовідносин виступають безпосередньо, вся інформація, яка входить до поняття персональні дані.

Суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників правовідносин щодо захисту персональних даних, являють собою юридичний зміст правовідносин. В процесі реалізації прав та обов'язків пов'язаних з використанням персональних даних здійснюється процес обробки і захисту персональних даних.

Згідно ст. 2 Директиви 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради "Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних" від 24.10.1995: «обробка персональних даних ("обробка") означає будь-яку операцію чи сукупність операцій, здійснюваних з персональними

даними (за допомогою чи без допомоги автоматизованих засобів), таких як збір, реєстрація, організація, зберігання, адаптація чи зміна, пошук, консультація, використання, розкриття за допомогою передачі, поширення чи іншого надання, упорядкування чи комбінування, блокування, стирання чи знищення» [13].

Процес захисту персональних даних відповідно до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 зосереджується, насамперед, на процесі автоматизованої обробки персональних даних. У праві Європейського Союзу, передбачається, що між автоматизованими операціями може виникати потреба у застосуванні ручної обробки персональних даних. Автоматизована обробка персональних даних визначається як операція, що здійснюється з персональними даними за допомогою повного чи часткового використання автоматизованих засобів [12, с.50].

Європейські нормативні документи прийняті у сфері захисту персональних даних, з метою забезпечення дотримання державами-членами права особи на невтручання в особисте життя, частиною якого є право на захист персональних даних. Норми міжнародних документів містять обов'язкові вимоги та рекомендації у відповідність до яких, держави-члени повинні привести своє національне законодавство у сфері захисту даних. Міжнародні норми закріплюють основні ідеї та принципи на засаді яких повинна ґрунтуватись обробка персональних даних.

В узагальненому вигляді вказані принципи можна викласти наступним чином: принцип законності та справедливості; легітимної мети; пропорційності персональних даних щодо легітимної мети; точності (достовірності), актуальності персональних даних; обробка персональних даних у формі, що допускає ідентифікацію фізичної особи, якої вони стосуються, не довше, ніж це необхідно для законних цілей, у яких вони збиралися або надалі оброблялися [5, с.20].

Нормативно-правове виокремлення певних категорій даних створює умовний поділ персональних даних на дві групи: дані «загального змісту» та особливі категорії відомостей, що визначаються, як «чутливі» дані (sensitive data) [3, с.148]. Персональні дані, такі як, повне ім'я особи, паспортні дані, реєстраційний номер облікової картки платника податків, та деякі інші, які зазвичай використовуються державними, або приватними інституціями для безпосередньої ідентифікації особи, складають лише частину загальної інформації, яка потребує захисту.

Міжнародні нормативні документи виділяють особливі категорії персональних даних. Зокрема, ст. 6 Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 наголошує: «персональні дані, що свідчать про расову приналежність, політичні, релігійні чи інші переконання, а також дані, що стосуються здоров'я або статевого життя, не можуть піддаватися автоматизованій обробці, якщо внутрішнє законодавство не забезпечує відповідних гарантій» [14].

При класифікації персональних даних особливу увагу слід приділяти біометричним даним, тобто даним про фізіологічні особливості людини, на основі яких її можна ідентифікувати (вага, зріст, група крові, відбитки пальців, цифровий образ особи, сітківка ока тощо). Саме біометрична інформація є одним з «найпотужніших» ідентифікаторів [3, с.148].

Особливі категорії даних потребують індивідуально розробленої процедури обробки. Національним законодавством України закріплено особливі вимоги до обробки цих спеціальних категорій даних. Законом України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, закріплено статтею 7, що за загальним правилом, обробка особливих категорій даних забороняється, але лише за відсутності вичерпних умов, закріплених ч. 2 ст. 7 цього закону [11]. У певних випадках, можливе опрацювання навіть особливих категорій особистої інформації, але при цьому в будь-якому випадку, не повинні порушуватись

невід'ємні права людини, в тому числі право на невтручання в особисте життя.

Захист персональних даних являє собою складний взаємоузгоджений процес, що проявляється у формі нормативно-правового регулювання суспільних відносин між суб'єктами даних в процесі їх обробки. Задля забезпечення головної мети процесу: «захисту персональних даних», під час використання особистої інформації, це питання повинно бути чітко та всебічно врегульовано на законодавчому рівні.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що в залежності від дотримання норм законодавства, які закріплюють вимоги щодо обробки персональних даних, залежить рівень їх захисту. При цьому норми законодавства повинні бути актуальними та відповідати реальним потребам суспільства у цій сфері. Отже, чітке дотримання професійно розроблених нормативно-правових актів, які всебічно регулюють процес обробки персональних даних є запорукою надійного захисту.

Захист персональних даних являє собою процес запобігання порушенню права особи на невтручання в особисте життя, а також процедуру відновлення права, у випадку його порушення, з метою встановлення справедливості. Окремо, необхідно зазначити, що більша частина особистої інформації, яка стосуються повсякденного життя людини, членів її родини та навіть друзів, іноді також компрометуюча інформація різного характеру у вигляді електронних фото та певних висловлювань, розповсюджується у більшості випадків особисто носієм цих даних.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

2.1. Міжнародна (універсальна) система захисту персональних даних

Історія прав людини – це історія прогресуючого розширення правового визнання людини за допомогою закріплення прав і свобод за ознаками належності до тієї чи іншої суспільної групи. Опираючись на ідеї про права та свободи людини були прийняті фундаментальні міжнародно-правові акти. Визнання та захист прав і свобод людини стали важливим фактором розвитку людей, у напрямку до суспільства правових держав, критерієм гуманізації зовнішньої політики, показником початку побудови правової держави [1, с.13].

Забезпечення та захист основоположних прав людини є головним завданням кожної демократичної держави. Без дотримання прав людини, не може існувати безпечне суспільство. Для забезпечення належної реалізації прав людини потрібен дієвий механізм їх захисту, який є своєрідною гарантією такої реалізації.

Вперше своє нормативне закріплення норми з правового регулювання захисту персональних даних знайшли в положеннях міжнародних договорів з прав людини, як складова права на приватність. У подальшому інститут недоторканності особистого життя людини почав розглядатися, як обов'язковий фактор розбудови демократичного суспільства [15, с.95]. Право особи на захист персональних даних є частиною невід'ємного права людини на невтручання в особисте чи сімейне життя та покликано забезпечити належну реалізацію цього фундаментального права.

На міжнародному універсальному рівні існують певні міжнародні органи,

які спрямовують свою діяльність на увесь світ незалежно від державних чи регіональних кордонів. Діяльність універсального механізму захисту варто розуміти, як систему міжнародних (міждержавних) органів та організацій, які діють на основі універсальних міжнародних актів з метою реалізації міжнародних стандартів прав та свобод людини або їх поновлення у випадку порушення. Універсальна система захисту тісно пов'язана з діяльністю основної міжнародної організації світу - ООН.

Право фізичної особи на захист персональних даних впливає із права на захист від втручання в особисте життя. Воно набуло свого нормативно-правового закріплення на міжнародному рівні, універсальним актом у сфері прав людини, прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948, який отримав назву Загальна декларація прав людини. Загальна декларація прав людини від 10. 12. 1948, хоча і не є обов'язковим юридично обов'язковим документом, на міжнародній арені, цей документ виражає загальну домовленість народів світу і є обов'язковим для членів міжнародного співтовариства.

Генеральна Асамблея ООН після цього прийняла цілий ряд міжнародно-правових актів, що стосуються різних аспектів правозахисної діяльності (про громадянські, політичні, культурні права, забороні геноциду, апартеїду, расової дискримінації). Питання прав людини розглядаються у комітетах Генеральної Асамблеї та її допоміжних органах [12, с.188].

Незважаючи на те, що від будь-яких декларацій про права людини і громадянина до їх реалізації велика відстань, вони стимулюють створення гуманістичної системи права. І на наш погляд, Загальна декларація прав людини від 10.12.1948, відіграє провідну роль, оскільки має багатозначне правове призначення. По-перше, визначаючи людину найвищою соціальною цінністю, поважаючи її права, народи різних країн, завдяки Загальній декларації прав людини від 10.12.1948 мають сприяти соціальному прогресу, поліпшенню умов

життя і розширенню соціальних свобод. По-друге найменші порушення прав, свобод і законних інтересів можуть призвести до порушень всієї системи прав і свобод, а отже, має бути відповідний механізм захисту основних видів прав людини. По-третє, поряд із міжнародними правовими способами захисту, мають діяти національні способи забезпечення прав людини і громадянина [1, с.14].

Саме у статті 12 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 проголошується, що: «ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, тайну його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань» [16].

Необхідно також зазначити, що універсальні міжнародні акти є лише фундаментом, на базі якого відбувається подальший розвиток основних положень на регіональному та національному рівнях, з метою забезпечення належного механізму захисту фундаментальних прав та створення відповідних інституційних установ. З аналізу статей Загальної декларації прав людини від 10.12.1948, основні права і свободи людини в доктрині піддаються певній градації на права і свободи першого покоління і права і свободи другого покоління.

Право на захист персональних даних, яке належить кожній особі, являє собою право першого покоління. До прав першого покоління відносяться права, викладені у статтях 1-21 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948. Ця категорія прав розглядається як негативні, тобто як захист від якогось втручання (у тому числі й державного) у здійснення громадянських і політичних прав [5, с.6]. Право на захист персональних даних відноситься до громадянських прав людини, тому важливим міжнародним актом у цій сфері можемо вважати, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966.

Право на захист особистої інформації закріплено статтею 17

Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966, яка проголошує наступне: «ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання чи таких посягань» [17]. Зміст цієї статті відповідає змісту статті 12 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948, про яку згадувалось раніше. Саме тому вважається, що в основу Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966 покладено, саме Загальну декларацію прав людини від 10.12.1948, яка стала також основою для визнання основоположних прав людини більшістю країн Світу.

Міжнародним пактом про громадянські та політичні права від 16.12.1966 забороняється не лише свавільне, а й незаконне втручання в особисте та сімейне життя людини. Отже, зазначені міжнародні документи узагальнюють основні принципи захисту приватного життя людини. Економічна та Соціальна Рада, під керівництвом Генеральної Асамблеї ООН, також є частиною універсального механізму захисту, яка координує економічну та соціальну діяльність ООН, в тому числі готує рекомендації з метою залучення всіх до виконання прав та основних свобод [15, с.96]. Структурно Організація Об'єднаних Націй складається з п'яти органів: окрім Генеральної Асамблеї ООН та Економічної та Соціальної Ради, в складі ООН діють Рада Безпеки ООН, Секретаріат ООН і Міжнародний Суд юстиції ООН. Діяльність кожного органу в межах ООН безпосередньо пов'язана між собою, оскільки вони покликані забезпечувати єдину мету – підтримувати мир та безпеку в світовому співтоваристві, попереджуючи та виключаючи будь-які не демократичні способи вирішення спорів між державами.

Для належної реалізації будь-якого права особи, потрібен ефективний та дієвий механізм захисту прав. Зазвичай, такий захист забезпечується діяльністю

відповідних інституційних механізмів. Проаналізувавши статті Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966, необхідно зазначити, що для сприяння виконанню державами положень пакту та можливості подальшого розвитку та удосконалення системи міжнародного захисту прав було створено Комітет по правах людини ООН. Цей комітет можна розглядати, як орган з дотримання положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966.

Широке розповсюдження і застосування інформаційних технологій, глобальних інформаційних систем, ведення автоматизованих баз даних суттєво спрощує реалізацію громадянами цього права. Але, попри всі переваги, є один суттєвий недолік: існує великий ризик несанкціонованого втручання в особисте життя людини і неправомірне використання «приватних» даних. Тому право на захист персональних даних є одним з фундаментальних прав людини [18, с. 60].

Характерні особливості універсального міжнародного рівня захисту персональних даних полягають в тому, що він має здебільшого теоретичний та основоположний характер, висвітлюючи основні елементи в різних сферах життєдіяльності людини, які потребують безперешкодного захисту та виокремлюють особливо важливу категорію невід'ємних прав людини.

Інформація повинна бути недоступною та належним чином захищеною, оскільки безпідставне та непогоджене оприлюднення таких даних може призвести до порушення права особи на невтручання в особисте життя. Такі дії перешкоджатимуть захисту персональних даних, який перш за все, являє собою пасивну діяльність, не розповсюдження персональних даних без визначеної мети (уникнення несанкціонованого розповсюдження персональних даних та дотримання легітимної процедури використання даних). Персональні дані є приватною інформацією особи, яка має бути захищеною від зовнішнього впливу, з метою забезпечення реалізації особою права на особисте життя. Отже, для безпечного та вільного руху персональної інформації необхідний дієвий

механізм захисту персональних даних.

В ході нашого дослідження, нами не було виявлено єдиного чітко врегульованого універсального механізму захисту персональних даних, як системи взаємопов'язаної діяльності міжнародних організацій, спрямованої на захист персональних даних. На універсальному міжнародному рівні діють органи які входять до складу ООН, їх діяльність спрямована на забезпечення цілей ООН: підтримання всебічного миру та безпеки, вирішення всіх можливих міжнародних спорів чи суперечок мирним шляхом, зміцнення дружніх та мирних всезагальних відносин між державами, вирішення суперечок економічного, соціального та культурного характеру та розвитку поваги до основних прав та свобод людини незалежно від расового, етнічного, релігійного чи іншого походження [15, с. 93].

Дослідивши універсальний рівень захисту персональних даних, ми можемо його сміливо називати основоположним міжнародним нормативно-правовим елементом, який виявляє необхідність такого захисту та виступає прикладом для формування державами індивідуальних внутрішньодержавних механізмів захисту персональних даних.

Міжнародні органи універсального рівня здебільшого покликані здійснювати контроль за дотриманням положень міжнародних актів в цій сфері. Вони здебільшого приймають опосередковану участь в процесі захисту персональних даних. Органи ООН можуть також вирішувати питання захисту персональних даних, оскільки вони мають універсальний характер, захищаючи широкий спектр суспільних відносин. Враховуючи основні цілі та напрямки функціонування органів ООН, ми маємо можливість зробити висновок, що вони зазвичай вирішують більш глобальні питання на міжнародному світовому рівні.

Міжнародне універсальне законодавство виступає первинним гарантом захисту багатьох прав людини, визнаних невід'ємними в більшості країн світу. Нажаль, міжнародні універсальні акти не є обов'язковими для всіх країн світу, а

лише для членів міжнародного співтовариства, що створює ризик дискримінації основоположних прав людини в межах окремих суспільних груп, окреслених державними кордонами. Позитивним моментом, є те, що положення універсальних міжнародних актів є відкритими та доступними, тож кожна зацікавлена країна має можливість пристосувати ці загальновизнані положення в основу внутрішнього національного законодавства, забезпечуючи при цьому належну реалізацію громадянами невід'ємних прав та свобод людини.

2.2. Європейська (регіональна) система захисту персональних даних

З розвитком наукової концепції захисту персональних даних в Європі поступово еволюціонує й міжнародне законодавство, активно обговорюються на інституційному рівні та на рівні громадськості концептуальні зміни до установчих нормативних актів Європейського Союзу (надалі – ЄС), що регулюють це питання. Держави-члени ЄС продовжують адаптувати власні національні законодавства у відповідності до директив та регламентів ЄС. Європейська система захисту прав людини діє в рамках Ради Європи, і базується в першу чергу на Європейському суді з прав людини [3, с.149].

Відповідно до положень Загального регламенту про захист даних від 27.04.2016, захист фізичних осіб під час опрацювання їх персональних даних є фундаментальним правом. Так, Загальний регламент про захист даних від 27.04.2016, наголошує, що ст. 8(1) Хартії фундаментальних прав Європейського Союзу від 07.12.2000 і ст. 16(1) Договору про функціонування Європейського Союзу від 25.03.1957 встановлено, що кожна особа має право на захист своїх персональних даних [4].

Один з найвідоміших документів європейського права – Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу від 07.12.2000. Цей документ містить статтю 8 – «Захист відомостей особистого характеру», яка передбачає: «кожна людина має право на захист відомостей особистого характеру, що її

стосуються. Ці відомості мають використовуватися відповідно до встановлених правил, у визначених цілях та на підставі дозволу зацікавленої особи або на інших правомірних підставах, передбачених законом. Кожна людина має право на доступ до зібраних відомостей особистого характеру, що її стосуються, та домагатись внесення до них виправлень. Дотримання цих правил вимагає контролю з боку незалежних органів» [19].

Для того щоб всебічно та повно розглянути Європейську систему захисту персональних даних, необхідно враховувати не тільки нині діючі нормативні акти, але і минулий досвід, який є основою побудови сучасної та ефективної системи захисту. Європейські регіональні акти розробляються та приймаються уповноваженими органами Європейського Союзу, зокрема в цьому процесі провідну роль відіграє Рада Європи. Рада Європи - міжнародна міждержавна організація - була заснована 5 травня 1949 року. Метою її діяльності є «досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їх економічному та соціальному прогресу».

Україна також приймає участь в діяльності міжнародних європейських організацій, оскільки являється членом більшості з них. Україна стала членом Ради Європи (РЄ) 9 листопада 1995 р. Відповідно до Статуту Ради Європи від 05.05.1949, наша країна представлена у всіх трьох головних органах Організації: Комітеті міністрів, Парламентській асамблеї та Конгресі місцевих та регіональних влад [33].

На європейському рівні, у сфері захисту персональних даних першою за порядком та значенням залишається, документ виданий Радою Європи, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950. Цей документ є регіональним основоположним актом, який закріплює фундаментальні права, гарантовані громадянам договірних держав. Серед

основних прав людини, цією конвенцією закріплено право людини на захист персональних даних.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, являє собою міжнародну угоду держав-учасниць Ради Європи. Вона прийнята відповідно до Загальної декларації з прав людини від 10.12.1948 з метою дотримання її положень на регіональному Європейському рівні та додержання на цій території прав та основоположних свобод людини. Україна приєдналась до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, шляхом її ратифікації та прийняттям відповідного ЗУ «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 року.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 закріплює право людини на захист персональних даних, яке є частиною права на повагу до приватного і сімейного життя. Про це йдеться у ст. 8 зазначеної Конвенції: «кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб» [20].

Крім того, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, закріплено основи функціонування судового механізму захисту прав людини, зокрема розділ другий закріплює положення щодо створення Європейського Суду з прав людини, який діє на постійній основі та сприяє дотриманню договірних положень між сторонами, якими можуть виступати

держави, в особі міжнародних організацій та фізичні особи, особливо якщо це стосується захисту права на повагу до приватного та сімейного життя. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 є основою функціонування Європейського Суду з прав людини. Отже, Європейський Суд з прав людини є особливим засобом захисту прав, на міжнародному міждержавному рівні [20].

Міжнародна судова практика передбачає захист прав у сфері персональних даних у випадку їх порушення. Після того, як Європейським Судом з прав людини було встановлено, що це стосується приватного життя (сімейного життя, житла та листування), наступним кроком є встановлення того, чи порушують дії, які обжалуються, це право [8, с.72].

Європейський Суд з прав людини (надалі Суд) визначив сферу застосування ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, у широкому розумінні, навіть якщо конкретне право не встановлено у статті. По-перше, Суд визначає, чи претензія заявника підпадає під дію статті 8 зазначеної Конвенції. Далі Суд вивчає, чи було втручання в це право, чи були задіяні позитивні зобов'язання держави щодо захисту права. Обмеження дозволяються, якщо вони являються "згідно із законом" або "передбаченими законом" і є "необхідними в демократичному суспільстві" для захисту одного із завдань, викладених в статті. При оцінці перевірки необхідності у демократичному суспільстві Європейський Суд з прав людини часто повинен балансувати між інтересами заявника та інтересами третьої сторони, захищеними положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 та протоколами до неї [21, с. 9].

Низка міжнародних організацій активно долучилися і продовжують долучатися до правотворчого процесу з питань захисту персональних даних. Насамперед, Рада Європи, не обмежуючись Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950, прийняла інші

міжнародно-правові акти, спрямовані на захист права на доступ до інформації, права на приватне життя і захист персональних даних, захист від кіберзлочинності. Важливо згадати і відповідну зростаючу прецедентну практику Європейського суду з прав людини у цій сфері. Не залишились осторонь досліджуваної проблематики і наднаціональні механізми правового регулювання. Європейський Союз розглядає право на захист персональних даних не як абсолютне, а як таке, що посідає важливе місце в комплексі з іншими фундаментальними правами, і забезпечується у правовідносинах між Європейським Союзом та його членами [25, с.111].

У 1978 році в Організації Економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) була заснована експертна група із завданням розробити комплекс базових принципів захисту приватного життя та індивідуальних свобод у зв'язку з обробкою персональних даних і в зв'язку з транскордонними потоками даних. Ці принципи мали б слугувати підґрунтям для гармонізації відповідних національних законів. Комітетом Ради Європи з питань захисту даних були сформульовані принципи захисту від неправомірного збирання, обробки, зберігання та поширення персональних даних. Першим документом гармонізації стали «Рекомендації та Керівні принципи, що регулюють захист приватності і транскордонні потоки персональних даних», прийняті в 1980 році Організацією Економічного співробітництва і розвитку [15, с. 97-98].

Співробітництво між Україною та ОЕСР започатковано у 1997 році шляхом підписання Кабінетом Міністрів України та ОЕСР Угоди щодо привілеїв, імунітетів та пільг, які надаються ОЕСР на території України. Угоду було ратифіковано Верховною Радою України у липні 1999 року (Закон України від 07.07.99 № 850-XIV) [33].

Ключові положення рішень Європейського суду з прав людини, які мають безпосереднє відношення до права особи на захист персональних даних, лягли в основу прийнятої Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою

обробкою персональних даних від 28.01.1981. Цей документ став першим спеціальним у цій сфері. У ньому викладено ключові принципи обробки персональних даних, права особи у зв'язку з обробкою її персональних даних, базові норми щодо транскордонної передачі даних [5, с.17].

Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 є важливим Європейським актом, що регулює питання захисту персональних даних. Вона забезпечує право особи на недоторканість приватного життя, у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Безпеку даних регламентує ст. 7 зазначеної Конвенції: «для захисту персональних даних, що зберігаються у файлах даних для автоматизованої обробки, уживають відповідних заходів безпеки, спрямованих на запобігання випадковому чи несанкціонованому знищенню або випадковій утраті, а також на запобігання несанкціонованому доступу, зміні або поширенню» [14].

Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 року спрямована на об'єднання країн світу для визначення основних вимог до передачі індивідуальної інформації про людину у всесвітньому електронному просторі, тобто створення ряду процедур і низки правил, які стають обов'язковими при обробці персональних даних та відповідно забезпечують захист від їх порушень [22, с.81].

Відповідно, до положень глави п'ятої, Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981, було створено Консультативний комітет, який повинен сприяти розвитку її нових положень та правильному застосуванню існуючих положень, для забезпечення належного захисту суспільних відносин, які утворюються в процесі обробки персональних даних. Консультативний комітет можна вважати органом нагляду за дотриманням міжнародного законодавства про захист даних.

За статтею 19, Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою

обробкою персональних даних від 28.01.1981, до функцій Консультативного комітету належать: «можливість вносити пропозиції для сприяння застосуванню або поліпшення застосування Конвенції; можливість вносити пропозиції стосовно внесення змін та доповнень до цієї Конвенції; надання свого висновку стосовно будь-якої пропозиції про внесення змін та доповнень до цієї Конвенції, які передаються йому на розгляд; на прохання Сторони може робити висновок з будь-якого питання, що стосується застосування цієї Конвенції» [14].

З метою модернізації застарілих норм Радою Європи було засновано *ad hoc* Комітет з питань захисту персональних даних, метою діяльності якого є розробка оновленого проекту Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981. Разом з тим, після прийняття цієї Конвенції Комітетом міністрів Ради Європи велася активна робота в напрямку роз'яснення порядку застосування її положень. Із цією метою Комітет міністрів прийняв низку рекомендацій. Ці документи мають прикладний характер і сприяють підтриманню положень Конвенції в актуальному стані, а також вказують, яким чином слід розуміти її положення в сучасних реаліях. Для того, щоб відповідати новим викликам у сфері захисту персональних даних, вказані рекомендації регулярно переглядаються та оновлюються. Сьогодні локомотивом розвитку законодавства у сфері захисту персональних даних виступає Європейський Союз [5, с.17].

Згідно зі ст. 3 Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981: «держави, які підписали цей документ, зобов'язуються керуватися її положеннями під час розгляду питань, пов'язаних із захистом персональних даних, що підлягають чи не підлягають автоматизованій обробці, як у суспільному, так і приватному секторах. Держава має право визначати види персональних даних, які підлягають захисту» [14]. Зокрема, Україною цей документ було ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою

персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків даних» від 06.07.2010. Ратифікація свідчить про те, що Україна стала учасницею Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 та зобов'язалась керуватись її положеннями щодо захисту персональних даних.

Кожна держава-член Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 коригує національне законодавство в частині втілення її основних принципів та поставленої мети забезпечення на території держави-члена поваги до прав та основних свобод кожної особи незалежно від її громадянства або місця проживання. До захисту персональних даних висуваються певні вимоги, визначені фундаментальними нормами [15, с.98].

Радою Європи було прийнято Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних від 08.11.2001. Протоколом зазначено, що: «кожна Сторона передбачає один чи більше органів нагляду, відповідальних за забезпечення дотримання заходів, які передбачено її внутрішньодержавним правом і які втілюють принципи міжнародного захисту персональних даних. Для цього орган нагляду має, зокрема, повноваження стосовно розслідування та втручання, а також право брати участь у судовому розгляді або повідомляти компетентним судовим органам про порушення положень внутрішньодержавного права» [23].

Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних від 08.11.2001 конкретизує вимоги Ради Європи до держав-членів Конвенції щодо призначення національних органів нагляду і

забезпечення транскордонних потоків даних.

Орган нагляду має виконувати свої функції в повній незалежності. Його рішення можуть бути оскаржені в суді. Щодо забезпечення транскордонних потоків даних Протокол відзначає, що кожна держава-член може дозволити передавання персональних даних: а) якщо національне законодавство забезпечує це в зв'язку: зі специфічними інтересами суб'єкта даних; або з необхідністю врахування законних суспільних інтересів; б) якщо гарантії, що, зокрема, можуть впливати з договірних зобов'язань, надаються відповідальною за передавання особою і визнаються достатніми компетентним органом нагляду за захистом персональних даних [15, с.99].

Враховуючи всі особливості співпраці держав Європейського Співтовариства та на основі фундаментальних норм щодо захисту приватного життя, враховуючи актуальні роз'яснювальні положення, що стосуються процесу захисту персональних даних Європейський парламент та Рада ЄС прийняли ряд директив. Ці директиви можемо сміливо назвати основними правилами, які всебічно роз'яснюють особливості та спрямовують діяльність держав на забезпечення належного захисту персональних даних.

Першою була прийнята Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради "Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних" від 24.10.1995. Відповідно до її положень: «держави-члени захищають основні права і свободи фізичних осіб і, особливо, їхнє право на невтручання в особисте життя при обробці персональних даних. Вони не обмежують і не забороняють вільну передачу персональних даних між державами-членами на підставах, пов'язаних із захистом. Для усунення перешкод на шляху передачі персональних даних рівень захисту прав і свобод фізичних осіб при обробці цих даних повинен бути однаковим у всіх державах-членах» [13].

Формально, цей документ має обов'язкову юридичну силу лише для

країн-учасниць Європейського Союзу. Проте згідно зі ст. 25 Директиви 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради "Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних" від 24.10.1995, вона дозволяє передачу даних про особу для обробки лише в ті держави, які «забезпечують належний», з погляду ЄС, «рівень захисту персональних даних» [8, с.72].

Наступною є Директива 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС "Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі" від 15.12.1997. Відповідно до її положень: «документ передбачає гармонізацію положень держав-членів, необхідну для забезпечення однакового рівня захисту основних прав і свобод, зокрема, в тому, що стосується права на невтручання в особисте життя, при обробці персональних даних в телекомунікаційному секторі та для забезпечення вільного переміщення таких даних, а також телекомунікаційного обладнання і послуг в Співтоваристві. Положення цієї директиви доповнюють попередню»[24].

Прийняття Директиви 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС "Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі" від 15.12.1997 року було важливим етапом у становленні системи міжнародно-правової охорони даних. В ній зазначається, що у телекомунікаційному секторі Європейського Співтовариства запроваджуються нові передові цифрові технології та нові телекомунікаційні послуги, відбувається активна та швидка інформатизація суспільства, яка зумовлює певні вимоги до захисту персональних даних користувача. Вказані положення повинні бути здійсненні з метою уникнення перешкод на внутрішньому ринку телекомунікацій та забезпечення телекомунікаційних послуг і мереж на міждержавному рівні. Цей документ передбачає захист персональних даних як фізичних осіб, так й захист законних

інтересів юридичних осіб [8, с.72].

Кожен наступний регіональний акт, в нашому випадку, ми говоримо про документи видані в межах ЄС та у сфері захисту персональних даних, спрямований на покращення умов та рівня захисту даних за допомогою врегульованої співпраці держав в усіх сферах життєдіяльності суспільства в цілому. Нещодавно в Європейському Союзі було прийнято Загальний регламент про захист даних від 27.04.2016, який можна сміливо назвати сучасною Європейською основою захисту відомостей про особу. Він увібрав в себе основні принципи та ідеї, пов'язані з обробкою та опрацюванням персональних даних та закріпив ряд положень, які забезпечать належний рівень захисту конфіденційної інформації.

Загальний регламент про захист даних від 27.04.2016 має за мету приведення законодавства у сфері захисту персональних даних у відповідність до первинного права Європейського Союзу. Існуючі раніше Директиви не здатні в повному обсязі забезпечити право доступу до персональних даних, які збираються щодо особи, а також право на їх уточнення [25, с.112].

Принципи і норми щодо захисту фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням їх персональних даних передбачають, незалежно від громадянства або місця проживання, дотримання фундаментальних прав і свобод, зокрема – права на захист персональних даних. Загальний регламент про захист даних від 27.04.2016, спрямовано на сприяння формуванню простору свободи, безпеки і правосуддя, економічного союзу, соціально-економічному прогресові, підтриманню добробуту фізичних осіб. Для запобігання виникненню серйозного ризику правопорушення, захист фізичних осіб повинен бути технологічно нейтральним і незалежним [4].

Право ЄС вже напрацювало чимало документів, що присвячені захисту даних про особу в різних сферах суспільних відносин. Важливим кроком на шляху інституціоналізації політики ЄС у сфері захисту персональних даних

стало запровадження незалежного інституту Європейського уповноваженого з захисту даних. Функції цього інституту подібні до функцій омбудсмена, але більш вузько спеціалізовані в межах захисту персональних даних [26, с. 5]

Виокремлюють основні причини для руху в напрямі удосконалення нормативно-правового упорядкування відносин у сфері захисту персональних даних, із яких виходять європейські та інші країни: усунення передумов та порушень прав людини на її персональні дані гармонізація національних законодавств відповідно норм європейських правових стандартів [18, с.62].

Охарактеризувавши основні положення Європейської системи захисту персональних даних, ми можемо сформулювати наступні висновки: Європейський Союз однозначно визнає необхідність та важливість забезпечення надійного захисту персональних даних. Це підтверджується тим, що в межах Європейського союзу було прийнято чимало регіональних актів, які висвітлюють питання захисту персональних даних. Можливо навіть побудувати певну ієрархію нормативних актів ЄС у цій сфері, починаючи з загальних норм, які в цілому висвітлюють це питання в межах основних актів, та закінчуючи сучасними детально розробленими, положеннями, рекомендаціями та правилами, які об'єднуються в спеціальних документах окреслюючи всі моменти регулювання та забезпечення захисту персональних даних в тій або іншій сфері. Такий підхід Європейського Союзу безперечно заслуговує на повагу прихильників з-поміж більшості країн світу, які мають можливість за бажанням, запровадити до внутрішнього законодавства вже готові ідеї, норми та положення не покладаючи багато зусиль.

Дієвий захист персональних даних у всьому Європейському Союзі вимагає зміцнення та детального опису прав суб'єктів даних і обов'язків осіб, які здійснюють опрацювання і приймають рішення щодо опрацювання персональних даних, а також надання рівнозначних повноважень з моніторингу і забезпечення дотримання норм щодо захисту персональних даних та

застосування відповідних санкцій за порушення прав у державах-членах. Зокрема, прийнятий нещодавно Загальний регламент про захист даних від 27.04.2016 покликаний всебічно та об'єктивно врегулювати всі моменти пов'язані із захистом персональних даних з урахуванням всіх важливих нюансів пов'язаної з цим діяльності на міжнародному рівні. Попри те, що сам Регламент 2016/679 є нормативним актом прямої дії, державам-членам ЄС все ж доведеться вносити зміни до національного законодавства, як для гармонізації норм, так і для встановлення більш детальних правил у випадках, коли Регламент 2016/679 містить лише загальні положення.

Що стосується України, то вона вже не перше десятиріччя веде активну діяльність у напрямку гармонізації законодавства в цілому, зокрема це відбувається на основі законодавчих актів виданих в межах Європейського Союзу. В цілому, на сьогоднішній день, співпраця України та ЄС будується на основі положень Угоди Про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014.

Зокрема, статтею 15, зазначеної угоди закріплено положення щодо захисту персональних даних : «Сторони домовились співробітничати з метою забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи. Співробітництво у сфері захисту персональних даних може включати, *inter alia*, обмін інформацією та експертами» [34].

Україна, також є учасницею багатьох європейських регіональних актів, що регулюють широкий спектр важливих відносин, зокрема у сфері захисту персональних даних. Приєднуючись до регіональних міжнародних договорів, в більшості випадків, держави освідомлено погоджуються на виконання положень цих актів та приведення національного законодавства в тій або іншій сфері у відповідність міжнародним актам. В контексті досліджуваної ситуації

проглядається позитивна динаміка у напрямку розвитку національного законодавства, зокрема державі надані всі можливості для цього. Україна повинна не змарнувати таку можливість, а негайно розпочати процедуру оновлення нормативно-правової бази в контексті питання захисту персональних даних. В нормативну основу законодавчих актів повинно бути покладено найважливіші цільові положення міжнародних сучасних актів в цій сфері з урахуванням досвіду їх застосування.

РОЗДІЛ 3

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

3.1. Генеза захисту персональних даних в Україні

Як у науці міжнародного права, так і у вітчизняній юридичній науці триває пошук моделі правового механізму регулювання відносин з використання персоніфікованої інформації, захисту персональних даних, яка узгоджувалася б із міжнародно-правовими стандартами, гарантувала б ефективний захист прав і свобод людини та громадянина. Відсутність точного термінологічного інструментарію цих питань ускладнює процес практичної реалізації вже існуючих нормативно-правових актів національного і міжнародного масштабів [25, с.107]. Цей процес є досить важливим, оскільки потребує детального вивчення міжнародного законодавства, аналізу національного законодавства та його відповідності реаліям сучасного життя у сфері інформатизації.

Як і в більшості держав світу, в Україні інститут захисту персональних даних є досить молодим у правовому значенні та потребує подальшого правового удосконалення та розвитку [3, с.150]. Українську нормативно-правову базу у сфері захисту персональних, на даний момент не можливо назвати всеохоплюючою та надійною. Це зумовлено тим, що питання такого захисту нещодавно набуло своєї актуальності, у зв'язку з технологічним прогресом сучасного покоління, який розширює можливості людини в інформаційно-технологічній сфері.

Активне використання технологічних пристроїв, значно спрощує життя сучасної людини та допомагає зберегти важливий ресурс людства – час, проте майже всі віртуальні процеси потребують надання певних особистих даних. Сучасне суспільство неможливо уявити без новітніх технологій, які

продовжують розвиватись і тим самим замінюють попередні способи реалізації тих або інших процесів. Отже, якщо державна політика спрямована на те, щоб повністю або частково запровадити технологічні процеси, обмежуючи при цьому безпосередньо механічні, то вона повинна мати надійний механізм захисту персональних даних, без використання яких, більшість таких процесів є недоступними.

В Україні відносини, пов'язані з обробкою персональних даних регулюються двома рівнями нормативно-правових актів – загального і спеціального характеру. Загально-нормативне регулювання відносин щодо обігу і захисту права на персональні дані ґрунтується на положеннях Конституції України, в якій закріплюються конституційно-правові засади таких особистих немайнових прав, як право особи на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на особисте і сімейне життя [27, с.66].

Право на захист персональних даних є одним з фундаментальних прав людини. Відповідно до статті 32 Конституції України: «ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини» [28].

Конституційне право України на невтручання в особисте і сімейне життя, яке закріплене в ст. 32 займає особливе місце серед основних прав і свобод людини і громадянина, є невід'ємним і фундаментальним правом людини та діє не виокремлено, а у взаємодії з іншими правами і свободами. Невтручання в особисте і сімейне життя надає людині можливість відчувати себе недоторканою, певною мірою незалежною від інших, у тому числі від суспільства та держави. Тільки кожна людина має право окреслювати межу між

собою та іншими, якої не можна перетинати всупереч її бажанням [30, с.75].

Приєднавшись до процесів європейської інтеграції, Україна активізувала роботу щодо створення ефективного правового забезпечення захисту персональних даних [29, с.5]. Ухвалення Закону України "Про захист персональних даних" від 01.06.2010, свідчить про розвиток національних правових норм у сфері захисту персональних даних. Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, завданнями національного законодавства є створення правової бази державного регулювання суспільних відносин людини, суспільства і держави за умов дієвого захисту громадянських прав у сфері персональних даних [11].

Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, має загальносистемний характер і передбачає реалізацію його, як системи взаємопов'язаних та взаємопогоджених норм права та механізмів, що забезпечують загальні умови для законності обробки персональних даних, регулювання діяльності суб'єктів у сфері персональних даних [15, с.102].

Важливу роль при ухваленні Закону України "Про захист персональних даних" від 01.06.2010, відіграли міжнародні нормативно-правові документи, оскільки саме для того, щоб забезпечити надійний захист персональних даних, національне законодавство повинно не тільки бути приведено у відповідність міжнародним стандартам захисту, але й враховувати регіональні міжнародно-правові акти [27, с.66].

Крім Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, більш ніж два десятки законів України регулюють суспільні відносини, що пов'язані із збиранням, зберіганням, використанням та поширенням інформації про особу, однак всі вони не мають чіткого та скорегованого з європейським законодавством визначення персональних даних. Вітчизняним законодавством не повністю визначено режим збирання, зберігання, використання та поширення інформації про особу. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992,

закріплює лише загальні принципи доступу громадян до інформації, що стосується їх особисто. Механізм реалізації зазначеного права належним чином не визначений [15, с. 100].

Однією з вимог ЄС до України є прийняття відповідного законодавства про захист персональних даних та створення незалежного наглядового органу у сфері захисту персональних даних, а також імплементація Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 та забезпечення ефективного функціонування незалежного наглядового органу з питань захисту персональних даних, у тому числі шляхом передбачення необхідних фінансових і людських ресурсів [8, с.73].

Ратифікувавши Конвенцію "Про захист прав осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних" від 28.01.1981 та Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних від 08.11.2001, наша держава взяла на себе зобов'язання. Воно полягало у створенні одного (чи більше) незалежного органу нагляду, відповідального за забезпечення дотримання заходів, які передбачені внутрішньодержавним правом і які втілюють принципи, зазначені в міжнародних документах [30, с.103].

Держави, які підписали Конвенцію "Про захист прав осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних" від 28.01.1981, зобов'язуються керуватися її положеннями при розгляді питань, пов'язаних із захистом персональних даних, що підлягають чи не підлягають автоматизованій обробці, як у суспільному, так і приватному секторах" [8, с.66].

На виконання положень Закону України "Про захист персональних даних" від 01.06.2010, та виконання міжнародних зобов'язань відповідно до підписаних Україною документів, Указом Президента України № 1085/2010 «Про оптимізацію центральних органів виконавчої влади» від 09.12.2010, спочатку

було створено Державну службу України з питань захисту персональних даних. Основними завданнями Державної служби України з питань захисту персональних даних були: 1) внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері захисту персональних даних; 2) реалізація державної політики у сфері захисту персональних даних; 3) контроль за додержанням вимог законодавства про захист персональних даних; 4) здійснення міжнародно-правового співробітництва у сфері захисту персональних даних [29, с.6].

Державна служба України з питань захисту персональних даних (далі – ДСЗПД) була центральним органом виконавчої влади, який забезпечував реалізацію державної політики у сфері захисту персональних даних. Названий уповноважений орган був складовою частиною виконавчої влади, що фактично позбавляло його незалежності по виконанню покладених на нього повноважень у відповідній сфері. Варто відмітити, що подібний підхід не відповідав, зокрема, європейській законотворчій практиці, яка закріплює незалежність органів, що здійснюють захист персональних даних [31, с.76].

У подальшому, після прийняття Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, до його положень вносились зміни. Спочатку зміни були викликані висновками експертів Європейського Союзу щодо перегляду його положень та приведення їх у відповідність до міжнародного законодавства. Основною метою подальших змін була необхідність забезпечення повної незалежності спеціального уповноваженого органу у сфері захисту персональних даних, а також подальше удосконалення його норм. Потрібно констатувати, що правозастосовна практика у сфері захисту персональних даних є досить неоднозначною [32, с. 32].

Щоб виправити невідповідності, постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 року № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» було прийнято рішення про ліквідацію Державної служби

України з питань захисту персональних даних, що вже свідчить про реальність запропонованих змін в найближчому майбутньому. Так, Державна служба України з питань захисту персональних даних була ліквідована. Усі ключові функції передаються Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, що відповідає міжнародним вимогам в рамках адаптації законодавства України до законодавства ЄС [8, с.73]. Законом України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, передбачена, необхідність прийняття наглядовим органом у сфері захисту персональних даних низки підзаконних нормативно-правових актів у сфері захисту персональних даних [5, с.20].

Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, закріплює основні зобов'язання володільців персональних даних, права суб'єктів персональних даних, основні підстави обробки персональних даних, порядок повідомлення наглядового органу про здійснення обробки, що становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів, принципи обмеження дії Закону, захисту персональних даних, повноваження наглядового органу та ін. [11].

Наступним міжнародним документом, який відіграв важливу роль у формуванні національного законодавства у сфері захисту персональних даних була Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24.10.1995 року (далі – Директива). Її можна назвати першим документом, який встановлює достатньо детальні вимоги щодо того, як має бути організована система захисту персональних даних у державі. Формально, цей документ не є частиною українського законодавства.

Однак, по-перше, він є ключовим, так би мовити фундаментальним каркасом, у системі захисту персональних даних держав-членів Європейського Союзу, який є орієнтиром розвитку національної економічної, політичної та правової системи, і, по-друге, Закон України «Про захист персональних даних»

від 01.06.2010, базується фактично повністю на положеннях цієї Директиви. Можна стверджувати, що якби не ця Директива, положення зазначеного Закону України було би вкрай важко правильно розуміти. Так, низка положень Директиви недостатньо чітко/правильно сформульовані в ньому, тому для його правильного розуміння рекомендовано звертатися до відповідних положень Директиви 95/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24.10.1995 року [5, с.17].

Місце Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, у системі національного законодавства визначається тим, що він є базовим Законом України у сфері захисту персональних даних фізичних осіб в Україні. Інші нормативно-правові акти мають бути приведені у відповідність з його положеннями. Зазначене зумовлено низкою особливостей захисту персональних даних. По-перше, їх несанкціоноване збирання, обробка та поширення можуть бути використані на шкоду людині, а також суспільству і державі. По-друге, участь України в міжнародному обміні інформацією, у міжнародних проектах, які засновані на використанні нових інформаційно-комунікаційних технологій, вимагає захисту персональних даних під час їх автоматизованої обробки за умов гармонізації правових норм, що діють в Україні, з європейськими стандартами [15, с.101]. Але, враховуючи те, що Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 відведена така важлива основоположна роль в закладенні фундаменту національного законодавства у сфері захисту персональних даних, зміст його норм обов'язково повинен відповідати сучасному рівню розвитку інформаційного суспільства.

25 травня 2018 року набрав чинності Регламент 2016/679 Європейського парламенту і Ради від 27 квітня 2016 року "Про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних та про вільне переміщення таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС" або інша назва «Загальний регламент про

захист даних від 27.04.2016». У порівнянні з діючою до нього Директивою 95/46/ЄС "Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних" від 24.10.1995, Загальний регламент про захист даних від 27.04.2016 значно посилює пов'язані з обробкою персональних даних норми, переслідуючи необхідність якомога більше захистити персональні дані. Тож, в контексті імплементації норм Європейського законодавства на національному рівні, Україна повинна уважно слідкувати за оновленими змінами та у випадку виявлення невідповідностей або більш актуальних положень впроваджувати діяльність з реформування національних положень, зокрема у сфері захисту персональних даних.

Проблема захисту відомостей про особу має розв'язуватися з точки зору права власності конкретної людини на свої персональні дані. Має бути наявне поєднання принципу недоторканності особи з принципом, який свідчить, що основою свободи є власність і замах на неї рівнозначно обмеженню свободи. Інакше кажучи, особливої уваги потребує проблема врегулювання балансу інтересів сторін: особистості, суспільства і держави на основі механізму збалансованості інтересів [15, с.102].

На сьогодні, питання захисту персональних даних викликає занепокоєння у значної кількості людей в Україні у зв'язку із можливістю незаконного поширення, несанкціонованого використання персональних даних. Таким чином, вищезазначена проблема має розглядатись крізь призму потреб у створенні в державі цілісного та ефективного механізму захисту персональних даних, як на законодавчому рівні, так і у практичній площині. Відтак, зазначена проблема може бути вирішена, в першу чергу, завдяки удосконаленню правового регулювання захисту персональних даних на рівні єдиного закону [32, с.31].

Саме тому, беручи до уваги, що Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 є базовим в системі захисту персональних даних в

Україні. Основним напрямом розвитку інституту захисту персональних даних в Україні має стати подальше удосконалення Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010, підзаконної нормативно-правової бази та забезпечення незалежного функціонування уповноваженого органу з питань захисту персональних даних на основі європейських стандартів [3, с.150]. Основними напрямками змін є удосконалення його сфери дії, понятійно-категоріального апарату, створення дієвого механізму захисту права людини на власні персональні дані, запровадження механізму встановлення самим суб'єктом персональних даних режиму конфіденційності своїх даних тощо [31, с.32].

Завдяки тому, що Європейське співтовариство приділяє достатньо уваги питанню нормативного врегулювання захисту персональних даних, усвідомлюючи важливість цього процесу, деякі інші держави, які не є державами-членами, також мають можливість хоча б привести внутрішнє національне законодавство у відповідність міжнародному. Регіональні міжнародно-правові акти приймаються не лише для застосування на території держав-учасниць, але і можуть слугувати прикладом, за яким країни, які мають намір удосконалити національне законодавство, можуть розробляти відповідні положення.

При цьому, Україні слід приділити увагу положенням Загального регламенту про захист даних від 27.04.2016, який покликаний забезпечити захист права на приватність у сучасному інформаційному суспільстві. Його положення є особливо актуальними в Україні в умовах стрімкого розвитку цифрового сектору та запровадження інтероперабельності (взаємозв'язку) між базами даних, розпорядником яких є держава [35].

Отже, Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 повинен бути максимально адаптованим до регулювання відповідних відносин, як на національному, так і на міжнародному рівні. Всі положення Закону

України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 не повинні суперечити міжнародним стандартам захисту персональних даних.

3.2. Застосування міжнародного досвіду захисту персональних даних в Україні

В майбутньому на Україну чекає інформаційний світ. Та ближчою метою є Європейський інформаційний простір. Маємо на увазі, зокрема, Європейську інформаційну мережу з міжнародних стосунків і регіональних досліджень. Стратегічною метою цієї міжнародної системи є – інтеграції у сфері інформатизації. Також даному процесу сприятиме співпраця України та ЄС у контексті Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони від 27.06.2014, відповідно до якої, сторони обмінюються інформацією, найкращою практикою та досвідом, здійснюють спільні заходи з метою розвитку всеохоплюючої нормативно-правової бази та забезпечення ефективного функціонування і неспотвореної конкуренції на ринках електронних комунікацій. Сторони сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства. Для України, інформатизація – це шлях не лише до європейської інтеграції, але й до економічного добробуту. Проте, важливим елементом інформатизації залишаються стандарти дотримання конституційних прав людини [22, с.78].

Розгляд розвитку зарубіжного законодавства у сфері захисту персональних даних є дуже важливим питанням для сучасної України, оскільки в контексті європейської інтеграції наша країна повинна адаптувати пріоритетні положення про захист інформації про особу, відповідно до європейських та світових стандартів. Загалом, Європейське право охоплює майже два десятки

загальноєвропейських конвенцій, директив та рекомендацій з питань захисту персональних даних, кожна країна ЄС видала свої базові нормативні законодавчі акти, приймалися конкретні закони: щодо діяльності з персональними даними у різних сферах, а саме: медичній, статистичній, державній, журналістській, поліцейській та інших сферах, що особливо ускладнює процес адаптації [8, с.70].

Аналіз національної нормативно-правової бази з питань захисту персональних даних свідчить, що на сьогоднішнє правове забезпечення суспільних відносин в Україні щодо персональних даних в частині їх правового захисту є недостатнім; законодавству з питань захисту персональних даних України притаманна низка таких суттєвих недоліків, як: неузгодженість законодавчих актів між собою, недостатня чіткість, конкретність та відповідність європейському законодавству тощо [15, с.102].

Так, в країні існує відповідний правовий механізм захисту персональних даних, проте у реальному житті цей правовий механізм важко реалізується на практиці. Об'єктивно, це може визначатися труднощами політичної та соціально-економічної реформації, яка триває в Україні досить повільно. З іншого боку, існує думка, що проблема захисту персональних даних у наш час не актуальна, у зв'язку з нерозвиненістю громадянського суспільства та низьким рівнем інформатизації. При цьому зрозуміло, що немає жодної області життєдіяльності людини та держави, де не оброблялися б персональні дані [32, с.31].

Відкритим на сьогодні залишається питання впровадження ефективного механізму формування та реалізації державної політики у сфері захисту персональних даних. Аналіз впроваджених механізмів захисту персональних даних в нашій державі свідчить про необхідність докорінних змін на законодавчому та інституційному рівнях. При цьому важливу роль в процесі має відігравати системний підхід в удосконаленні механізмів захисту

персональних даних на основі європейських стандартів [3, с.150].

Сьогодні, коли йдеться про інформацію та її свободу, перш за все, варто говорити про можливості, які надає в цьому плані всесвітня мережа Інтернет. У контексті активного використання мережі, як глобального інформаційного середовища перед Україною постають питання законодавчого врегулювання нових інформаційних відносин, що виникають у системі людина – Інтернет. Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами закріплено право людини на інформацію, яке вочевидь, поширюється й на інформаційні права людини, що виникають при використанні Інтернету. Загалом, зазначене свідчить про наявність положень, які можна трактувати, як такі, що забезпечують охорону й захист осіб у мережі Інтернет, але в них відсутні норми, які чітко регулювали б відносини та питання захисту персональних даних [22, с.77].

Незалежно від того, що державна нормотворча діяльність частково спрямована на пристосування норм законодавства до умов сучасного життя, надаючи визначення основних понять та впроваджуючи загальні норми, щодо їх реалізації, це ще не є достатнім для нормального та безпечного функціонування баз даних в Інтернет-мережах.

Аспект проблеми – це втручання через мережу Інтернет по усьому світі, як в приватне життя людей, так і в діяльність державних органів і організацій через систему несанкціонованого доступу до приватної інформації про особу [8, с.71]. Проте варто зазначити, що існують декілька нормативно-правових актів, які в основному, спрямовані на максимальний контроль мережі Інтернет з боку держави. Правове визначення Інтернету, міститься в ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» від 18.11.2003, згідно з яким, Інтернет – це всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [22, с.77-78].

Аналізуючи проблеми сучасності, можливо наголосити, що більшість Інтернет-користувачів, навіть не зважають на можливість захисту своїх даних в мережі Інтернет, скоріш за все, це відбувається в силу недостатньої правосвідомості, а також це пов'язано з тим, що активними користувачами Інтернету сьогодні є діти та підлітки, які є найбільш уразливими від зовнішнього впливу. Більшість людей, знаходяться під впливом суспільства, яке активно використовує різноманітні соціальні мережі, як засоби зв'язку між собою, тим самим змушуючи все більше і більше людей приєднуватись до різноманітних сайтів спілкування, незважаючи на безпеку особистої інформації.

При цьому, можуть оброблятися персональні дані надзвичайно широкого діапазону: від анкетних персональних даних, які є відомостями про особу яка ідентифікована, так і відомостей які можуть стосуватися особи опосередковано або які можуть використовуватися в процесі ідентифікації особи: відомостей про оплату послуг з використанням платіжних карт, логіни та паролі, записи в соціальній мережі, номери телефонів, електронні адреси, тощо [22, с.79].

Найбільш імовірно, що далеко не кожна людина, усвідомлює важливість осмислення та фільтрування особистих даних, які потребуються для реєстрації більшістю соціальних мереж, оскільки метою їх діяльності є розповсюдження інформації до відома громадськості. Немає жодної гарантії, що певна особа, не має бажання використати вашу персональну інформацію проти вас.

Найчастіше виявляються такі типові порушення законодавства з питань захисту персональних даних при обробці персональних даних з використанням веб-ресурсів: 1) у момент збору персональних даних суб'єкт персональних даних не повідомляється про володільця персональних даних (найменування юридичної особи-володільця та її адресу), склад та зміст зібраних персональних даних, свої права, мету збору персональних даних та осіб, яким передаються його персональні дані; 2) зміст персональних даних є явно надмірним відповідно до визначеної мети обробки персональних даних; 3) процедури

обробки персональних даних є визначені на сайті, але не є визначені розпорядчими документами володільця, як це передбачено законодавством [22, с.79].

Часто трапляється, що володільці персональних даних, які здійснюють обробку персональних даних з використанням веб-ресурсів, не знають, які треті сторони отримують відомості про те, що користувач відвідав їх ресурс. Тому, необхідно інформування як володільців персональних даних, так і суб'єктів персональних даних про механізми автоматизованого збору відомостей про поведінку відвідувачів в Інтернеті, про законні підстави для обробки персональних даних про відвідування сайтів, про необхідність повідомлення відвідувачів про механізми автоматизованої обробки персональних даних та про їх права [6, с.67].

Ризик використання різноманітних веб-ресурсів, міститься в тому, що будь-яка людина, яка вміє користуватись Інтернетом та скориставшись відповідним запитом на ім'я людини може отримати про нею максимальну кількість особистих даних, які можуть бути використані проти неї(наприклад, шахраями, які із розвитком інформаційних технологій та послуг безконтактного технічного обслуговування, набувають удосконалення своїх навичок, що породжує недовіру людей, до інноваційних технологій, що зумовлює затримку його подальшого розвитку).

Одним із негативних наслідків впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій у різних сферах суспільного життя стало порушення немайнових прав особи, що проявляється в незаконному зборі, використанні й поширенні інформації персонального характеру, у тому числі в мережі Інтернет, а відсутність належного законодавчого забезпечення охорони й захисту персональних даних в даній сфері призводить до збільшення кількості правопорушень [22, с. 74].

Людина може навіть самотійно собі нашкодити (а саме, наприклад своїй

професійній діяльності або репутації), розповсюджуючи фотографії, які можуть викликати сумнів щодо її неупередженості, або взагалі поставити питання щодо її суспільної безпеки. Така шкода може бути завдана особою, яка має недостатній рівень правосвідомості і не має або не бажає мати уявлення про можливі наслідки цих дій. Навіть спілкуючись в Інтернеті або використовуючи мобільні додатки особи, які надають персональну інформацію для доступу до певної мережі автоматично виступають учасниками правовідносин, оскільки добровільно надають інформацію, тим самим погоджуючись з умовами її використання, хоча зазвичай, вони майже не окреслені.

Існує необхідність доопрацювання процедур обробки персональних даних з використанням веб-ресурсів, зокрема встановлення процедури повідомлення відвідувачів сайтів про їх права, про склад та зміст персональних даних, що збираються, про мету збору персональних даних та про осіб, яким передаються їхні персональні дані. Також, потрібно усунути й інші порушення, зокрема такі, як надання безвідкличної чи безстрокової згоди на обробку персональних даних, передача персональних даних невстановленим третім особам, тощо. Варто наголосити на праві суб'єкта персональних даних на знищення своїх даних, в разі відсутності підстав для їх обробки [22, с. 79].

У зв'язку із використанням усіх можливих сучасних способів спілкування, соціальних мереж, електронних скриньок та різноманітних програм, які сприяють полегшенню спілкування, надійним способом захисту персональних даних та реалізацією права на приватність особи може бути лише обмірковане їх використання. Воно обумовлює чітке розмежування інформації, яку безпечно та потрібно опубліковувати, а яку необхідно зберегти в таємниці. Також, можливо захистити себе і свої дані від зовнішнього впливу, будь-якими способами шифрування даних, або взагалі утриманням, від їх повного поширення, оскільки це зазвичай не є обов'язковим. Достатньо лише вказати бажане ім'я користувача, яке може бути навіть вигаданим псевдонімом, що

досить популярно серед молоді.

Захисту персональних даних в Інтернеті присвячено Рекомендації Ради Європи «Основні напрямки захисту прав фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних у інформаційних супермагістралях» від 09.12.1997. Рекомендації звертають увагу на те, що захист персональних даних є фундаментальним правом, яке захищається законодавством. Кожному має бути відомо про його права та обов'язки щодо обробки та використання персональних даних. Користувачі та провайдери послуг Інтернету мають ураховувати особливості захисту персональних даних у цій мережі у зв'язку із можливістю несанкціонованого їх використання та нанесення шкоди людині, суспільству або державі [15, с.100].

Особи повинні чітко розуміти, що особиста інформація знаходиться в безпеці, до того часу поки вони не поширюють її в своїх анкетах та на сторінках особистих мереж. З того моменту, як інформація потрапляє до Інтернету, немає жодних гарантій, в збереженні права на приватність особи, оскільки будь-хто має доступ до цієї інформації. Деякі сайти мають певний рівень захисту особистої інформації, а саме: за бажанням людина має можливість сховати особисті дані від небажаних осіб та надати доступ лише тим, кого самостійно обере. Але це також не гарантує ефективного захисту. Навіть видаливши дані, через деякий час після їх опублікування, немає впевненості в тому що, вони дійсно будуть видалені. Переважно, все що потрапляє до Інтернету, залишається там назавжди. Можливо лише сподіватись на те, що секретна інформація, яка необмірковано потрапила до мережі не спричинить шкоди особам, якої вона стосується.

Отже, приймаючи до уваги той факт, що суспільство зазвичай нехтує обережністю при використанні гаджетів та поширенні особистих даних в Інтернет-мережах, держави повинні пристосувати національне законодавство відповідно до сучасних потреб суспільства. Для початку було б доцільно

розробити правила використання Інтернет-ресурсів, які будуть містити чіткі положення щодо розповсюдження особистих даних різного характеру та окреслять настання можливих негативних наслідків у випадку недбалості осіб. Враховуючи те, що Рада Європи вже розробила подібні рекомендації, розробка хоча б національних правил поведінки в Інтернеті за міжнародним зразком не є складним завданням. Такий документ є вкрай важливим для внутрішнього національного законодавства, оскільки він матиме можливість попередити про небезпеку необізнаних громадян-користувачів та тим самим надасть можливість уникнути «незапланованого» втручання в особисте життя.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, за результатами проведеного дослідження на тему: «Міжнародно-правове регулювання захисту персональних даних», зроблено наступні узагальнення, висновки та пропозиції:

1. Сучасні інформаційні технології розвиваються з шаленою швидкістю, це зумовлює розвиток нормативно-правової бази в цій сфері, з метою забезпечення безперешкодного руху інформації. Ми розглядаємо концепцію походження поняття персональних даних та необхідності їх захисту крізь призму часу розпочинаючи з витоків поняття персональних даних в контексті захисту честі особи, відповідно до певних моральних засад суспільства, що привернуло увагу громадськості та сформувало необхідність захисту особистого життя людини. Тож переходячи в еру інформаційних технологій, до якої увійшли суспільні відносини набуваючи подальшого розвитку в процесі своєї реалізації, питання захисту персональних даних загострилося та потребувало створення та закріплення нормативно-правових положень, які могли б всебічно врегулювати питання захисту персональних даних відповідно до реального рівня розвитку суспільства в цій сфері.

Проаналізувавши чималу кількість джерел, які містять визначення поняття персональних даних, ми можемо підкреслити те, що всі вони перераховують чимало різноманітних елементів, які ми можемо включити до цього поняття. Із виникненням дедалі нових способів отримання та передачі інформації, таких елементів створюється досить багато, що зумовлює складність об'єднання їх переліку в єдиному цілісному понятті «персональних даних» на нормативно-правовому рівні. Проте, ми б хотіли зауважити, що незважаючи на різноманітність інформації, яка може бути включена до поняття «персональні дані» вона має єдину спільну характеристику. Отже, окреслюючи основні положення щодо захисту персональних даних на основі концепції їх

походження, ми можемо сформулювати наступне визначення, «персональні дані» являють собою особисту інформацію особи, за допомогою якої можливо визначити, охарактеризувати та ідентифікувати конкретну особу.

Проведене дослідження надає можливість виявлення здебільшого позитивних моментів, оскільки розвиток технологій викликав разом із собою розвиток нормативно-правового захисту відносин, які безпосередньо виникли в процесі такого розвитку та пов'язані із використанням та різноманітним опрацюванням персональних даних. Вся ці процеси в суспільстві свідчать про визнання необхідності закріплення надійного захисту персональних даних на універсальному, регіональному та національному рівнях. Поняття персональних даних, по-перше розширилось із оновленням теоретичного підґрунтя, а по-друге питання захисту персональних даних набуло своєї актуальності.

2. Висвітливши склад та зміст правовідносин у сфері захисту персональних даних, ми можемо визначити наступне: захист персональних даних являє собою складний взаємоузгоджений процес, що проявляється у формі нормативно-правового регулювання суспільних відносин між суб'єктами даних в процесі їх обробки. Основною умовою такого процесу є надання можливостей для забезпечення гарантій захисту прав суб'єктів. Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що в залежності від дотримання норм законодавства, які закріплюють вимоги щодо обробки персональних даних, залежить рівень їх захисту. При цьому норми законодавства повинні бути актуальними та відповідати реальним потребам суспільства у цій сфері. Отже, законодавство кожної цивілізованої країни, повинно мати надійний механізм використання персональних даних та процедуру захисту персональних даних. Внутрішньодержавні норми приведені у відповідність міжнародним стандартам створюють належні умови для використання інформації між державами та зменшують ризик порушення прав осіб чи гарантують їх надійний захист.

Міжнародне законодавство у сфері захисту персональних даних є досить розвиненим та різноманітним, провідні держави світу вже усвідомили важливість забезпечення захисту персональних даних та активно розробляють нормативно-правові акти, положення яких базуються не тільки на основних нормах щодо захисту прав людини. Новітня міжнародно-правова база захисту персональних даних активно запроваджує сучасні підходи вирішення питання належного захисту даних відповідно до рівня сучасного технологічного розвитку.

3. Універсальний рівень захисту персональних даних полягає в чіткому міжнародному нормативно-правовому закріпленні необхідності такого захисту. На універсальному рівні закріплено основні рекомендаційні напрямки розвитку законодавства держав, які зацікавлені в становленні розвинутого демократичного суспільства, яке поважатиме та матиме можливість захищати права та інтереси кожного члена суспільства.

В основу універсального міжнародного захисту покладено Загальну декларацію прав людини від 10.12.1948, яка стала основою для визнання основоположних прав людини більшістю країн, як таких що потребують безперешкодної реалізації та створення дієвого механізму їх захисту. Можемо сформулювати таке припущення, що саме прийняття положень Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 державами Світу стало поштовхом для усвідомлення їх важливого значення та початком подальшого активного законотворчого процесу на міжнародному, регіональному та внутрішньодержавному рівнях.

В ході нашого дослідження, нами було виявлено, наступні закономірності: відсутність єдиного врегульованого механізму взаємодії міжнародних органів ООН у сфері захисту персональних даних, міжнародні органи універсального рівня здебільшого покликані здійснювати контроль за дотриманням положень

міжнародних актів в цій сфері. Міжнародне універсальне законодавство виступає первинним гарантом захисту багатьох прав людини, визнаних невід'ємними в більшості країн світу.

На нашу думку, було б доцільно, в єдиному міжнародному акті більш детально конкретизувати всебічну та повну процедуру універсального міжнародного захисту персональних даних, об'єктивно розглядаючи це питання та використовуючи всі вдало розроблені положення щодо визначення поняття персональних даних, необхідності їх захисту та стислого формулювання чітких положень, які повністю окреслять процедуру захисту персональних даних в контексті діяльності та функціонування потужного універсального механізму захисту персональних даних, в особі органів ООН.

Україна бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини.

4. Виходячи з наявності специфічних особливостей та інтересів держав і народів у всьому світі склалася практика укладання регіональних міжнародно-правових актів про права і свободи людини. У таких актах, зазвичай, відображаються характерні для того або іншого регіону особливості. Особливо широкого і прогресивного розвитку набула Європейська система міжнародного захисту прав людини, основою якій послужили регіональні акти.

Охарактеризувавши в роботі особливості Європейської системи захисту персональних даних, ми можемо сформулювати наступні висновки: Європейський Союз однозначно визнає необхідність та важливість забезпечення надійного захисту персональних даних. В межах Європейського союзу прийнято чимало регіональних актів, які висвітлюють питання захисту персональних даних. Проаналізувавши акти в цій сфері, можна прослідкувати

тенденцію розвитку їх, кожен наступний регіональний акт розкриває нові можливості у сфері захисту персональних даних охоплюючи дедалі більший спектр суспільних процесів враховуючи потреби сучасного суспільства та надаючи можливість забезпечити належний рівень захисту персональних даних.

Україна вже не перше десятиріччя веде активну діяльність у напрямку гармонізації законодавства в цілому, зокрема це відбувається на основі законодавчих актів виданих в межах Європейського Союзу (ЄС). Співпраця України та ЄС будується на договірних засадах, зокрема основним актом, який покликаний врегулювати відносини держав в процесі їх спільного співробітництва виступає Угода Про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014.

Україна виступає стороною більшості європейських актів, які були нами розглянуті в ході проведеного дослідження, у сфері захисту персональних даних на регіональному європейському рівні та приймає участь в діяльності основних міжнародних організацій. Можливість бути стороною цих відносин в Україні виникла внаслідок приєднання до необхідних документів шляхом їх ратифікації, що означає визнання положень та пристосування відповідно до їх норм внутрішнього національного законодавства країни.

5. Опрацювавши необхідну інформацію щодо досліджуваного питання ми можемо припустити, що в основу генези захисту персональних даних в Україні покладено наступне твердження: «забезпечення та захист основоположних прав людини є головним завданням кожної демократичної держави. Україна є демократичною державою, тож право особи на захист персональних даних є частиною невід'ємного права людини на невтручання в особисте чи сімейне життя та покликане забезпечити належну реалізацію цього фундаментального права. Невідповідність національних норм міжнародним стандартам захисту персональних даних може стати загрозою для міждержавної передачі

інформації та перешкоджати міжнародному співробітництву держав.

Інформація повинна бути недоступною та належним чином захищеною, оскільки безпідставне та непогоджене оприлюднення таких даних може призвести до порушення права особи на невтручання в особисте життя. Отже, для безпечного та вільного руху персональної інформації необхідний дієвий механізм захисту персональних даних. Технології набувають подальшого розвитку та сфера і масштаби використання персональних даних збільшуються з кожним днем, саме тому, наявність оновленої нормативно-правової бази є запорукою необхідного захисту, якого потребує наше суспільство.

6. Основними напрямками вдосконалення національного законодавства має бути його систематизація, конкретизація та деталізація. Чинне законодавство України щодо захисту персональних даних потребує подальшого вдосконалення відповідно до положень міжнародних стандартів, згідно з якими, будь-які дії пов'язані із персональними даними мають проводитись відповідно до умов законодавства.

Першим кроком для розвитку національної системи захисту персональних даних є приведення існуючої нормативно-правової бази, яка регулює або певним чином стосується процесів обробки персональних даних та їх безпосереднього захисту, у відповідність із сучасними процесами такої діяльності. Спочатку необхідно позбутись застарілих норм та законів, зміст яких є недоцільним в умовах сучасності. Їх обов'язково потрібно замінити новими модернізованими положеннями та документами, які врегулюють питання захисту персональних даних в умовах сучасності.

7. Окрему увагу, ми вважаємо за потрібне, приділити питанню захисту персональних даних в Інтернеті. Поширення даних відбувається через користування різноманітними засобами спілкування, які на сьогоднішній день нам пропонують можливості Інтернет мережі. Кожен сайт обов'язково запрошує особисті дані людини, яка бажає їм користуватись, щоб надати

персональний доступ та можливість між собою безмежно спілкуватись. Але щодо конфіденційності такого спілкування виникають питання, звертаючи увагу на те, що людина яка зареєстрована на такому сайті та є його активним користувачем, постійно доповнює його сторінки інформацією про своє життя супроводжуючи це найчастіше фотографіями різного характеру, зовсім не підозрює, що це може бути використано проти її прав та інтересів.

Належне правове регулювання захисту персональних даних в мережі Інтернет та визнання його значення для інформаційного обміну й реалізації права на інформацію громадян України є надзвичайно важливим для розвитку інформаційного суспільства та інтеграції в світовий інформаційний простір. Відносини щодо персональних даних вимагають формулювання політики, визначення процедур, спрямованих на дотримання цієї політики, підтримки політики і процедур в актуальному стані. Враховуючи вищезазначене, вирішення питання правового забезпечення і захисту поширення інформації мережею Інтернет має бути комплексним, якому обов'язково має передувати аналіз міжнародного досвіду та вивчення наукових досліджень у даній сфері.

В ході проведеного аналізу досліджуваної інформації нами було виявлено уразливі сфери застосування персональних даних, які потребують їх детального вивчення з метою запровадження актуального законодавчого регулювання. Основним напрямом діяльності України, в особі її компетентних органів, повинна бути організація надійного механізму захисту персональних даних, для його належного забезпечення не тільки на національному, але і на міжнародному рівні. Україна повинна перш за все визнати важливий пріоритет захисту персональних даних та поставитись відповідально для вирішення цього питання.

На законодавчому рівні це питання може бути належним чином врегульоване Україною за допомогою активної участі в міжнародних процесах, які стосуються персональних даних та застосування практичного міжнародного

досвіду в цій сфері. Для початку вирішення цього питання, Україні достатньо виконати наступні дії: провести аналіз діючого національного законодавства в порівнянні з актуальними міжнародними актами в сфері захисту даних; виділити для себе основні сфери, які потребують змін; підготувати ряд нормативних актів в цій сфері, на основі діючих міжнародних норм та стандартів; забезпечити всі можливості для узгодженої та безперешкодної реалізації права на захист персональних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бородін І. Л. Генеза прав та свобод людини та громадянина/ І. Л. Бородін// Юридичний вісник. – 2010. - № 3(16). - С.13-15.
2. Сопілко І.М. Сучасне поняття персональних даних: доктринальний та нормативний аспекти. Конституційне та адміністративне право/ І.М. Сопілко// Юридичний вісник. - 2013. - №3(28). - С.63-68.
3. Волосецкий В. О. Іноземний досвід правового регулювання захисту персональних даних/ В. О. Волосецкий // Юридичні науки // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». - 2016. - № 12 (22). - 1 т. - С.148-151
4. Загальний регламент про захист даних: Європейський Союз; Міжнародний документ від 27.04.2016 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16
5. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: Науково-практичний посібник. – К.: К.І.С. - 2015. – 220 с.
6. Обуховська Т. І. Класифікація персональних даних та режиму доступу до них /Обуховська Т. І. // Вісник Національної академії державного управління. Механізми державного управління. - 2013. - С. 97- 104.
7. Пазюк А.В. Захист прав людини стосовно обробки персональних даних: Міжнародні стандарти /А.В. Пазюк //МГО Прайвесі Юкрейн - К.: Інтертехнодрук. - 2000. – 75 с.
8. Сопілко І. М. Міжнародно-правовий досвід захисту персональних даних: Напрямки вдосконалення для України/ І. М. Сопілко// Юридичний вісник. – 2014. - № 4 (33). - С. 70-75.
9. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих

- навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. — Харків: Право. - 2009. — 584 с.
10. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. — К. : НАВС, Освіта України, 2017. — 320 с.
 11. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-17 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
 12. Посібник з європейського права у сфері захисту персональних даних Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав та Рада Європи. - 2014. - 220с.
 13. Директива 95/46/ЄС "Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних": Європейського Парламенту і Ради Європи; Міжнародний документ від 24.10.1995 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242
 14. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : Рада Європи; Міжнародний документ від 28.01.1981 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал].— Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326
 15. Обухівська Т. І. Захист персональних даних в умовах розвитку інформаційного суспільства: передумови, принципи і міжнародне законодавство/ Т. І. Обухівська// Вісник НАДУ . - 2014 . - С. 95-103.
 16. Загальна декларація прав людини : ООН; Міжнародний документ від 10.12.1948 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
 17. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: ООН; Міжнародний

- документ від 16.12.1966 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#o132
18. Оніщенко О. В. Захист персональних даних / О. В. Оніщенко// Конституційне та адміністративне право // Юридичний вісник. – 2012. - № 1(22). - С.60-64.
19. Хартія основних прав Європейського Союзу: Європейський Союз; Міжнародний документ від 07.12.2000[Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал].– Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524
20. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи; Міжнародний документ від 04.11.1950 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
21. Посібник за статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод //Право на повагу до приватного і сімейного життя © Переклад з доповненнями адвокатів, кандидатів юридичних наук Олександра Дроздова та Олени Дроздової. – 2018р. – 83 с.
22. Русак Д. М. , Березовська І. Р. ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 124 (частина II). - 2015 с. 74-84.
23. Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних : Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 08.11.2001[Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_363

24. Директива 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради "Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі" від 15 грудня 1997 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_243
25. Камінська Н. В. Захист персональних даних: проблеми внутрішньодержавного, наднаціонального і міжнародноправового регулювання / Н. В. Камінська // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2015. - № 3. – С. 106-114.
26. Рогова О. Г. Захист персональних даних у законодавстві Європейського Союзу та України/ О. Г. Рогова// Теорія та практика державного управління. - Вип. № 3(34) - С. 1-7.
27. Сопілко І. М. Сучасне поняття персональних даних: доктринальний та нормативний аспекти. Конституційне та адміністративне право/ І. М. Сопілко // Юридичний вісник. – 2013. - № 3(28). - С.63-68.
28. Конституція України від 28.06.1996 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
29. О. Б. Червякова ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ»: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ/ О. Б. Червякова// Питання адміністративного і фінансового права/// ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ. – 2013. - № 122. - С.96-105.
30. Шарабурина О.О. Проблеми правового захисту персональних даних як відомостей з обмеженим доступом Шарабурина О.О. ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. - 2012. - Випуск № 4 (16) С.74-78.
31. Гуйван О. Т., Гуйван П. П. Охорона персональних даних як потреба демократичного суспільства цивільне право і процес . – 2018. - № 4. - С. 30-40.
32. Мельник К.С. Удосконалення нормативно-правового регулювання захисту

персональних даних в Україні /К.С.Мельник // “Правова інформатика”. - 2014. - № 1(41). - С.30-42

33. Інформаційна довідка від МЗС України 2012р. [Електронний ресурс] // Міністерство Закордонних Справ України: [офіційний веб портал]. - Режим доступу - <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations>.

34. Угода Про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 [Електронний ресурс] // Міжнародний документ: [офіційний веб портал]. — Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011